

РЕЦЕНЗИЯ

От

проф. д-р Мадлен Данова

за дисертационния труд на Мария Димитрова Анастасова
на тема

Съспенсът в два романа на Стивън Кинг и техните филмови адаптации

за присъждането на образователната и научна степен „доктор“
в научна област „хуманитарни науки“,
направление 2.1 „Филология“ (американска литература),
Филологически факултет, Катедрата по германистика и романистика,
Югозападен университет „Неофит Рилски“

Данни за дисертантката

Мария Димитрова Анастасова започва своята академична кариера през 2004 г., като преподавател по английски език в Югозападен университет „Неофит Рилски“, гр. Благоевград. Преди това е преподавала английски език на възрастни в езиков център и е била преводач към издателство „Просвета“. Завършила е бакалавърска и магистърска степен по английска филология в Югозападния университет „Неофит Рилски“, гр. Благоевград.

Мария Анастасова е зачислена като докторант на свободна подготовка с научен ръководител проф. д-р Силиян Стоянов. Освен английски език, Мария Анастасова владее и испански език.

Данни за докторантурата

Мария Димитрова Анастасова е зачислена като докторант на свободна подготовка към катедра „Германистика и романистика“ на ЮЗУ с научен ръководител проф. д-р Силиян Стоянов. Заглавието на дисертационния й

труд е „Съспенсът в два романа на Стивън Кинг и техните филмови адаптации”. По време на докторантурата си Анастасова е положила успешно предвидените от Закона изпити. Анастасова е представяла редовно отчети пред катедрата за протичането на докторантурата ѝ и е получила положителна оценка за работата си от катедрения съвет. Дисертационният ѝ труд е обсъден на разширено заседание на Катедрата по германистика и романистика при Филологическия факултет на ЮЗУ „Неофит Рилски”, Благоевград, на 29.11.2016 г. и е насочен за външна защита. Докторантката е отчислена с право на защита и е стартирана процедура по защита на дисертацията.

На основание на гореизложеното, смятам, че в процеса на обучението на докторантката и при разкриването на процедурата за защита на дисертацията, няма нарушения на ЗРАС или на Правилника на ЮЗУ.

Данни за дисертацията и автореферата

Дисертацията е написана на английски език и се състои от 335 стр. Тя включва увод, пет глави, заключение, библиография и четири приложения. Темата на дисертацията е интердисциплинарна и изследва съспенса в два от ранните романи на Стивън Кинг и техните четири филмови адаптации. Основната задача, която си поставя дисертантката е да формулира видовете съспенс мотиви, които се наблюдават в тези произведения и критически да интерпретира на фона на така изградената рамка използваните от Стивън Кинг и филмовите режисьори наративни техники. Мария Анастасова предлага добре обоснован подход към литературните произведения и техните филмови адаптации на базата на съвременните теории за съспенса в литературата и киното, в частност в хорър жанра и на наратологията, разработена от Жерар Женет (Жьонет). На тази база тя се опитва да изгради своя интерпретационна рамка, която да послужи при анализа на съспенс мотивите в избраните

произведения. Това дава възможност и за разширяване на дефиниционното поле на целия жанр.

След Увода, който въвежда в темата и в структурата на работата, Първа глава представя в пълнота дебатът около същността на съспенса като психологическо явление и като елемент на наратива. Дисертантката разграничава съспенса от такива понятия като изненада и мистерия, за да може съспенсът да се анализира в чист вид като част от събитийната и дискурсивната структура на произведенията. Отделя се внимание на промените, които настъпват във филмовия жанр, като се анализират теориите за филмова адаптация и изграждане на кинематографичното произведение.

Представеният преглед на литературата по тези въпроси е систематичен и обстоен, което е и предпоставка за изграждането на модел за анализ на двете литературни произведения и техните филмови адаптации. Този преглед показва умението на дисертантката за критическо осмисляне на различните гледни точки и на голямото количество критическа литература, която съществува по тези въпроси.

Структурата на останалите глави от основната част на дисертацията следва един и същи модел – една глава, анализираща литературно произведение, романа на Стивън Кинг „Сиянието“, в избраната теоретична рамка и следваща глава, посветена на двете филмови адаптации на това произведение, на Стенли Кубрик и Макс Гариш; една глава, анализираща литературното произведение, романа на Стивън Кинг „Кери“, в избраната теоретична рамка и следваща глава, посветена на двете филмови адаптации на това произведение, на Брайън де Палма и Кимбърли Пиърс.

Тази на пръв поглед логична огледална структура, която сякаш има за цел да потвърди избрания модел на анализ, който изолира и анализира т. наречените *постепенно развиващи се съспенс мотиви (ПРСМ), кулминационни съспенс*

епизоди (КСЕ) и *мини съспенс епизоди (МСЕ)* в избраните произведения, показва едно отклонение от този повтарящ се модел на огледално използване на едни и същи съспенс мотиви на дискурсивно ниво още в първия анализиран филм на Стенли Кубрик, където не се откриват два от трите използвани от Стивън Кинг ПРСМ, а само един плюс добавянето на изцяло нов ПРСМ. Това остава до голяма степен необяснено, защото според мен е пренебрегнат най-важният въпрос при филмовите адаптации, а именно какъв тип филмова адаптация наблюдаваме. Както посочва Джефри Уегнър (Geoffrey Wagner, *The Novel and the Cinema*, Fairleigh Dickinson University Press: Rutherford, NJ, 1975), може да се отделят три типа адаптации: директен трансфер, коментар (съзнателна промяна на изходния текст) и аналогия (значително отклонение от първоизточника и създаване на изцяло ново произведение на изкуството).

Отклонение, което се наблюдава при първата филмова адаптация, анализирана в дисертацията, следователно не би могло да се обясни единствено в рамките на избора от дисертантката модел, тъй като той само отчита наличието на тези видове съспенс мотиви, но не и дискурсивното им значение. Въпреки, че Мария Анастасова казва още в началото, че „it is necessary to clarify that the current thesis grapples with the problem of suspense development only and it does not pursue any issues of the art of adaptation”(8), не е възможно този толкова важен момент да бъде пренебрегнат. Според мен, именно защото говорим за два различни типа адаптация, при Стенли Кубрик – за коментар, а при останалите – за директен трансфер, се наблюдава и това изключение в модела, който дисертацията предлага. Още повече, че адаптирането на литературни произведения в киното може да бъде най-обективно оценявано именно по начина, по който т.н. „кардинални функции“ на наратива се прехвърлят от литературния текст в кинематографичното произведение. И след като дисертантката използва за изграждане на теоретичната рамка на анализ

„термините *нарация*, *фокализация* и *време*, адаптирани към кино средата“ (Афтореферат, стр. 10), смятам, че точно това разграничение на различните видове адаптации би допринесло още повече за изчистването на модела на анализ.

Всичко казано тук, по никакъв начин не подценява огромната изследователска работа, извършена от дисертантката и скрупулъзното разработване на избрания модел в тези глави от основната част. Особено добро впечатление прави въвеждането на специфично кинематографичните аспекти на представяне на събитийната и дискурсивната структура на произведенията. Предложения почти математически модел е убедително подкрепен от уметелото прилагане на т. нареченото „затворено четене“, което показва един много добре изграден учен.

ЗаклЮчението обобщава направените изводи по отношение на използването на съспенс в анализираните произведения, както и основните характеристики на предложения модел на изграждане на съспенс мотиви в творчеството на Стивън Кинг и филмовите адаптации на произведенията му. Като един от основните изводи се налага заключението, че „техниките за постигане на съспенс, използвани в романите, зависят до голяма степен от фокализатора“, а във филмите – „от индивидуалния режисьорски подход“ (Автореферат, стр. 28). ЗаклЮчението още веднъж обръща внимание на обстойно анализираното използване и манипулация на времето от страна както на Стивън Кинг така и на филмовите режисьори за изграждане на съспенс чрез използването на аналептични фрагменти, които прекъсват линейния ред на разказване, а тяхната честота е в повечето случаи сингулативна, като се наблюдават и някои примери на повтарящ се и итеративен тип, както доказва дисертантката. По отношение на продължителността, според направения анализ, манипулацията на времето се проявява под повечето познати форми, като „най-характерните

за съспенс епизодите са сцена, забавяне и пауза“, а за филмовите адаптации – еквивалентност (Афтореферат, стр. 29).

Като цяло, дисертацията е много добре структурирана, главите са логично подредени, въвеждането и критическото обсъждане на различните теоретични модели следват една добре защитена вътрешна логика, която показва задълбочена работа върху текста. Предложените анализи са оригинални, като изцяло се основават на изградения теоретичен модел в първата глава на дисертацията.

Тук трябва да отбележим, че макар че Авторефератът е много добре написан и подреден, той е твърде кратък, за да даде пълна представа за постигнатото в дисертационния труд. Необходимото обобщение, което той трябва да съдържа, в случая лишава читателите, които не владеят английски език, от възможността да вникнат в дълбочина в предложения модел на анализ и да оценят постигнатото.

Научни приноси

Изброените от дисертантката осем научни приноса са достатъчно доказателство за значимостта на представения труд, като може би най-важен сред тях е изводът, че „предложените типове съспенс мотиви са иновативни и могат да послужат за изследването на други литературни произведения“. Фактът, че Мария Анастасова се е опитала да изгради свой, приложим модел, е несъмнен принос в литературните изследвания. Значим е и фактът, че това е първото систематично изследване на съспенса в романите на Стивън Кинг и в техните филмови адаптации. Убедителното демонстриране на начина, по който този модел работи, е също много важен принос. Моето единствено частично несъгласие е че, „установените в романите съспенс мотиви и съспенс епизоди

функционират и във филмовите адаптации“, въпрос, който вече беше засегнат по-горе в настоящата рецензия.

Трябва да се отбележи, че дисертацията е написана на много добър английски език, като комплексният, интердисциплинарен подход по никакъв начин не е направил езика на изложението неразбираем.

Публикации и участия в научни форуми

Представените четири публикации са част от разработваната от дисертантката тематика и показват дългогодишната работа върху темата, която е в основата на предложения дисертационен труд. Би било добре, обаче, някои от тези идеи да бъдат публикувани и на български език, тъй като проблематиката ще бъде от голям интерес, както за тясно специализираната аудитория, така и за широката публика. Смятам, че това само по себе си, ще бъде още един съществен принос на тази разработка.

Мария Анастасова е участвала в шест научни конференции в България и чужбина, а общият брой на публикациите ѝ е единадесет, като една част от тях отразяват научните ѝ интереси и в областта на превода и културния трансфер.

Заклучение

На базата на всички гореизложени заключения и изводи, бих искала да препоръчам да бъде присъдена образователната и научна степен „доктор“ в направление 2.1. Филология (американска литература) на Мария Анастасова, докторант на самостоятелна подготовка към Филологическия факултет, катедра „Германистика и романистика“, ЮЗУ „Неофит Рилски“, гр. Благоевград.

17.02.2017 г.

проф. д-р Мадлен Данова